

Slutrapport december 2005

BIN Bibliotekssamverkan i Norrland

Slutrapport ”Bibliotekssamverkan i Norrland” hösten 2005

Inledning

Slutrapportens syfte är att sammanställa aktiviteter, resultat och erfarenheter från projektperioden samt belysa redan befintliga rapporter.

Syfte

BIN – Bibliotekssamverkan i Norrland, ett samarbetsprojekt mellan de fem Norrlandslänen och lånecentralen i Umeå. Det 3-åriga projektet startade hösten 2002 med bidrag från Statens kulturråd. Projektet har också fått bidrag från Finansdepartementets medel för samverkan mellan kommuner och landsting med befolkningsminskning.

Syftet med projektet var att finna nya former för förbättrad kunskapsförsörjning i norrlandslänen genom en fördjupad samverkan mellan lånecentral, länsbibliotek, högskolebibliotek och kommunbibliotek och

1. att i bred och nätverksbaserad samverkan finna varaktiga och effektiva former för medieförsörjning
2. genom att sätta den enskilda brukaren i centrum tillhandahålla en förbättrad service för alla på lika villkor
3. att genom stödåtgärder riktade till kommunbiblioteken på sikt minska fjärrlånehanteringen
4. att inom projektets ram sprida idéer och metoder till andra regioner samt ta tillvara erfarenheter från tidigare projekt inom den kompletterande medieförsörjningen.

Mål

Att ge kunskap om målen för nyttjandet av det egna och det regionala beståndet av såväl tryckta som elektroniska media

1. att ge grundläggande kunskaper om medieplanering på folkbibliotek
2. att komplettera den nätbaserade 5-poängskursen med lokala studiedagar/workshops
3. att upprätta lokala medieplaner
4. att kontinuerligt utvärdera dessa och se om biblioteken blivit mer självförsörjande och om antalet fjärrlån har minskat

Organisation

Länsbiblioteket Västernorrland har varit projektägare. Under det första projektåret var en projektledare anställd på 50 %. Under samma period arbetade lånecentralen i Umeå 50 % med att planera och genomföra projektets 5 poängskurs i medieplanering. Under år två bytte projektet projektledare. Den nya projektledaren anställdes på 50 % under år två. År tre anställdes denna på 100 %, delar av år tre var projektledaren sjukskriven (5 månader). Förutom projektledare har projektet haft en styrgrupp bestående av länsbibliotekarierna i respektive län samt chefen för lånecentralen i Umeå. Mediekonsulenterna i respektive län samt på lånecentralen i Umeå har fungerat som projektgrupp.

Delprojekt och aktiviteter

Medieplanering

Medieplaneringskurs steg 1.

Distanskurs 5 poäng

En fortbildningssatsning har genomförts inom ämnet medieplanering i samarbete med Biblioteks- och informationsvetenskap vid Umeå universitet (två 5-poängskurser under år 2, 2003). 5 poängskurserna har genomförts med 30 deltagare/kurs från hela landet under tiden 21 januari – 20 mars 2003 samt 22 september – 30 november 2003. Kursen har utarbetats inom projektet, i samarbete med Biblioteks- och informationsvetenskap, Umeå universitet. Undervisningen som är helt nätbaserad, har getts som distanskurs med föreläsningar och övrigt studiematerial via en kurswebbsida och i den virtuella lärmiljön PingPong. En kursutvärdering efter avslutade kurser visade att studenterna ansåg sig ha fått en grundläggande kunskap om metoden medieplanering (se bilaga sammanställning av utvärdering).

Parallellt genomfördes regionala och lokala studiedagar/workshops och seminarier ute i kommunerna. Innehållet i utbildningsdagarna var en del i medieplaneringsprocessen med syfte att upprätta lokala medieplaner och uppföljningar. Lånecentralen och de fem länsbiblioteken stod som ansvariga för dessa lokala seminarier. I seminarierna behandlades bla fjärrlån visavi inköp, bibliotekens roll i utbildningssammanhang och bibliotekens ansvar vad gäller studielitteraturen, Norrsök- gemensam samsöksfunktion, fortbildning i referensdatabaser, källkritik på nätet mm.

Medieplaneringskurs steg 2

Efter två avslutade kursomgångar hade ett antal personer utbildats i metoden medieplanering. Nästa steg i regionen innebar ett intensifierat arbete på kommunbiblioteken för att arbeta fram medieplaner på biblioteken. För detta avsåg projektet att bidra med stöd och hjälp under hela processen. En studieplan arbetades fram av Lånecentralen och biblioteken i de 5 länen bjöds in att delta i en ettårig kurs för all bibliotekspersonal på biblioteken. Kursen innehåller såväl litteraturstudier, teoretiska diskussioner samt praktiska övningar. Tre seminarier/län planerades utifrån studieplanen och däremellan skulle biblioteken själva arbeta med sin medieplan. Kursen erbjöds alla bibliotek i regionen. Mediekonsulenterna fungerade som resurspersoner och planerade seminarierna i respektive län. Spjutspetsarna i länen som gått 5 poängskursen kontaktades och fungerade också som resurspersoner. Sammanlagt har 42 bibliotek, inklusive gymnasiebibliotek, i regionen genomgått kursen. Lånecentralen i Umeå har ansvarat för utformningen av kursen och har tillsammans med projektledaren fungerat som kursledning. Lånecentralen har även ansvaret för den blogg som använts i kursen www.binmedieplanerar.se (se bilaga studieplanen).

Låneströmsmätning x 3

Tre mätningar har skett ute i länen för att mäta låneströmmarna mellan biblioteken. Mätningarna gjordes under 4 veckor i november 2002, 2003 och 2004 på samtliga kommunbibliotek. Två saker mättes: notering av beställningar utanför det egna bibliotekets väggar med en notering varifrån man beställer som första instans, och en notering om varifrån inlånade böcker faktiskt kommer ifrån. Mediekonsulenterna svarade för en sammanställning länsvis. Resultatet visade att det finns stora skillnader mellan länen och att det är intressant att försöka förstå vad som ligger bakom siffrorna. Vissa tendenser kan utläsas av framtagen statistik. Fler lån går direkt till högskole- och universitetsbiblioteken år tre än år ett. När kluster bildas och kommunbiblioteken knyter sig närmare varandra som i exemplet Umeåregionens bibliotek minskar behovet att låna in från andra. Systemet blir i princip självförsörjande förutom när det gäller kurslitteratur, som då lånas direkt från högskole- och universitetsbiblioteken. Effekter av det medieplaneringsarbete som skett under det senaste året kommer att vara mätbart vid mätningar som utförs om ett par år (sammanställning låneströmmar se bilaga). En uppföljningsmätning kommer att genomföras efter projekttidens slut i november 2006.

Norrsök

<http://www.ylb.se/bin/norsearch.html>

Norrsök är en samsökningssida för ett flertal bibliotekskataloger. Sökningen sker mot de olika bibliotekens kataloger på nätet, webbkataloger. Norrsök är en vidareutveckling av Västernorrlands Mittsök. Norrsök skall gälla för hela Norrland och betonas ett låntagarperspektiv med möjligheter för låntagarna att direkt

beställa via webben till det bibliotek där han/hon önskar att hämta boken. En sökning kan göras med hjälp av ett fritextfält eller definierade fält för författare, titel och ämnesord. Sökningen sker samtidigt i de bibliotekskataloger man valt och resultatet ges på en ny sida. Man kan själv välja vilka bibliotek man vill söka i, med på sidan är de norrländska läns-, universitets- och högskolebiblioteken, samt Libris och Bibliotek.se

Svaren är länkade direkt in i respektive bibliotekskatalog, på den sökta titeln. Det gör att man snabbt kan få besked huruvida denna är tillgänglig just nu eller inte. Norrsök är också lämplig att använda vid lokalisering av lokalmaterial inom regionen. Inom projektet har det diskuterats hur biblioteken kan anpassa och utveckla sin service i takt med tekniken. En sådan utveckling är Norrsök med en beställningsfunktion för låntagaren. Låntagaren har då möjlighet att via en sida, Norrsök, söka, belägga och beställa media. Beställningen skickas till hämtbiblioteket (hembiblioteket) och det biblioteket avgör om boken köps in, fjärrlånas eller om låntagaren ställs i kö. Beställningen kommer till bibliotekets ordinarie epost brevlåda så inga ytterligare rutiner för hämtning av beställningar krävs.

En av anledningarna till att denna tjänst utvecklades med relativt enkel teknik och små kostnader var att regionen ville förbereda sig inför utvecklingen av en eventuell nationell biblioteksportal. Libris arbete med att upphandla och utveckla en sådan tjänst har följts under åren. Tekniken bakom Mittsök och senare Norrsök har under åren spridits till andra regionen och andra samsökningsfunktioner. X-sök (i Gävleborg) är den regionala samsökningsbas som använts flitigast i regionen. I länet finns en tradition av fria fjärrlån och X-sök har underlättat arbetet.

Statistik

Första halvåret 2005 (jan-juni).

X-sök	2.150 besök	6.550 sökningar
Mittsök	1.580 besök	4.890 sökningar
Norrsök	1.380 besök	4.210 sökningar
Z-sök	300 besök	940 sökningar
BD-sök	290 besök	860 sökningar
AC-sök	175 besök	575 sökningar
Totalt	5.875 besök	18.025 sökningar

Projektets huvudsida hade ca 325 besök, kalendariet 250

Utvecklad i tre steg

Norrsök utvecklades i två steg inledningsvis och med ett låntagarperspektiv under år 3. Steg 2 innebar att Norrsök bestod av bibliotekens webbkataloger som blev sökbara länsvis, dvs via tex AC-sök, Z-sök osv.

Steg 3 innebar att respektive län tog ställning till om biblioteken ville koppla en

beställningsfunktion till samsökningen. En beställningsfunktion för användaren kopplades till samsökningen vilket innebar att låntagaren kan söka, finna och beställa boken på en plats.

Under år 1 och 2 har diskussioner förts om policyfrågor vid fria fjärrlån och låntagarstyrda direktlån, dess konsekvenser och fördelar/nackdelar. Samtidigt har länsidorna marknadsförts i länen. Kommunbiblioteken uppskattar möjligheten att se beståndet samt lånestatus i det egna länet. I samband med diskussionen om fria fjärrlån kom frågor upp om hur och var kommunens böcker ska skickas.

Länsbiblioteket i Västernorrland har varit huvudansvariga för utvecklingen av Norrsök

Inom delprojektet Metodbibliotek intensifierade fyra kommunbibliotek sin marknadsföring av Norrsök på sina webbplatser och en pressrelease skickades till media i berörda kommuner/län

Metodbibliotek

Projektet avsåg att genom fortsatt samarbete med Kulda intensifiera arbetet med digitala resurser och elektroniska resurser på biblioteken i länen. Arbetet med medieplanering innebär en stor möjlighet att på ett tydligare sätt ta tillvara alla resurser tillgängliga på biblioteket, såväl fysiska som elektroniska. Delprojektets syfte har varit att stödja ett antal bibliotek som på olika sätt kan fungera som goda exempel. Genom praktiskt arbete på kommunbiblioteken och utifrån en handlingsplan skapa metodbibliotek i regionen som på ett bra sätt exemplifierar hur ett bibliotek utvecklar sitt arbete med licensbelagda databaser och andra nättjänster.

Ett antal små och medelstora bibliotek i regionen anmälde sitt intresse och har utvecklat användandet av elektroniska tjänster utifrån Kuldans metodbok. Tillsammans med ett antal resurspersoner togs en lokalt anpassad handlingsplan fram under en upptaktsträff den 14/9 2004, alla deltagande bibliotek i regionen deltog vid denna träff. Efter ett år anordnades ett seminarium för att diskutera vilka effekter arbetet fått för biblioteket och kommunen. Metodbiblioteken har dessutom deltagit vid medieplaneringsseminarier i länen och berättat för övriga kommunbibliotek om arbetet med handlingsplanen.

Deltagande bibliotek har via sin handlingsplan tydliggjort vilka insatser som skulle prioriteras under en viss period. Biblioteken har genomfört dessa insatser och har därigenom också sett tydliga resultat i form av ökad kompetens i personalgruppen, ökat medvetande och bättre struktur på hur de digitala tjänsterna erbjuds användaren. Alla bibliotek har planerat och genomfört insatserna efter rådande förutsättningar.

Ett av biblioteken hade önskat bättre utfall av insatserna och mer tid och resurser

för arbetet med digitala resurser. Ett annat bibliotek skriver så här i sin utvärdering av arbetet: "METODISKT ARBETE MED MARKNADSFÖRING BEHÖVS
Marknadsföring och internutbildning behövs och ger resultat. Under projektets gång kunde vi se att användandet av e-resurser ökade, vår personal ansåg internutbildningen stimulerande och de berättade hur de haft användning av det i den dagliga biblioteksverksamheten, den lokala dagstidningen gjorde reportage och information om vad biblioteket har att erbjuda togs med på kommunens webbsida, positiv respons mottogs från låntagare men tyvärr varar inte resultaten för evigt. Efter projektets slut, med mindre tid och utan konkreta åtaganden, går det att se en klar nedgång i användningen av våra e-resurser och man får inte längre ta del av exempel på hur personalen använt dessa i verksamheten. En positiv effekt av projektet har dock varit en ökad kontakt med kommunens dagstidningar och tidskrifter som fått upp ögonen för biblioteket och fortsätter att göra små reportage"

En av slutsatserna är att biblioteken i dag i större utsträckning är mogna för att marknadsföra de elektroniska tjänsternas innehåll och är mindre fokuserade på formen dvs. tekniken. Alla är överens om att biblioteken har en stor pedagogisk utmaning för att tillgängliggöra och marknadsföra dessa tjänster till medborgarna. I arbetet krävs kontinuitet och tydlighet.

Regionporto

Länsbiblioteket i Västerbotten och lånecentralen i Umeå genomförde en kartläggning av de större bibliotekens rådande kostnader och avtal för porto. Diskussion angående ett regionbiblioteksporto fördes med posten. Avtal gällande paketförsändelser i regionen skulle vara möjligt. En intresseförfrågan med frågor om hur kommunbibliotekens budget för paket ser ut idag skickades under hösten 2003 samt en ny förfrågan under 2004 till samtliga bibliotek i regionen. Av inkomna svar kunde slutsatser dras och projektet drev inte frågan vidare då merparten av bibliotek inte ansåg sig i behov av ett regionporto. Biblioteken ansåg nuvarande rutiner vara fördelaktiga eftersom kommunerna centralt upphandlade och betalade porto. Representanter från regionen ingår i dagsläget i arbetsgruppen för ett nationellt biblioteksporto.

Bothnica

Bothnica Webbsök är en databas som innehåller referenser till litteratur om Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten. Sedan hösten 2002 är den en av specialdatabaserna i Libris webbsök,

<http://websok.libris.kb.se/websearch/form?type=both>

Bothnica är ett samarbetsprojekt mellan länsbiblioteken i Norrland som initierades i början av 1990-talet. Målet för samarbetet är att göra litteratur om den nordligaste delen av landet lätt tillgänglig för forskning, undervisning och för den intresserade allmänheten. Den databas som byggdes upp i projektets initialskede finns fortfarande kvar. Ett av BIN-projektets delmål var att överföra posterna från

denna bas, "Gamla Bothnica" till Libris. Delmålet har delvis uppfyllts men fortfarande finns unika poster i den gamla basen som bör föras över till basen i Libris. Det är av det skälet som den gamla basen ännu inte lagts ner. All nyinläggning av poster görs självfallet i Libris.

Tack vare BIN-projektet har Bothnica Webbsök byggts ut högst väsentligt; under perioden har basen vuxit med drygt 10 000 poster och innehåller i dag (oktober 2005) 16 500 poster, vilket gör den till en betydelsefull källa för information om landets norra del. Man kan säga att genom BIN-projektet skapades förutsättningar för länsbiblioteken att bygga en stabil grund för Bothnica Webbsök, en grund som det är möjligt att långsiktigt bygga vidare på. Ytterligare en effekt av projektet är att även Gävleborg kommer att ansluta sig till basen.

Talböcker

En kartläggning av talboksbeståndet har genomförts i regionen och riktlinjer för hanteringen av talböcker har tagits fram. Riktlinjerna, som finns utlagda på projektets webbplats och länsbibliotekens hemsidor, syftar till att påskynda och underlätta övergången från analoga till digitala medier, dvs från talböcker inlästa på kassett till talböcker inlästa digitalt och distribuerade för närvarande som DAISY-skivor (ett särskilt digitalt format för talböcker). Syftet är också att genom samverkan inom regionen minimera kostnaderna för och maximera användningen av de analoga medier, som fortfarande måste anskaffas. Genom BIN-projektet har länsbiblioteken kommit till en samsyn vad gäller gallring, bevarandansvar och inköp av talböcker. Ett gemensamt talboksseminarium med värdbiblioteken och TPB arrangerades i Luleå i oktober 2004.

Bok & DAISY är ett 3-årigt utvecklingsprojekt som vänder sig till elever med läs- och skrivsvårigheter i Krokoms, Strömsunds, Åre och Östersunds kommuner. Bok & DAISY är ett nytt digitalt talboksformat som är inläst på en CD-ROM skiva. Syftet med projektet är att bokbussarna i Krokoms och Östersunds kommuner tillsammans med biblioteken i Strömsunds och Åre kommun aktivt ska arbeta med Bok & DAISY, talböcker för lästräning, ute på glesbygdsskolorna inom bokbussarnas upptagningsområde och inom Strömsunds och Åre kommuns skolor. Detta projekt var inledningsvis en del av BIN-projektet men styckades av och drivs nu som självständigt projekt. Projektet kommer att rapporteras i sin helhet om ett år.

Samarbete med högskole- och universitetsbibliotek

I mars 2004 arrangerades ett seminarium tillsammans med Umeå universitetsbibliotek. Syftet var att diskutera konkreta samarbetsområden mellan olika bibliotekstyper och lärcentra. Gunnel Stenqvist och Birgitta Modigh deltog under en av dagarna. Inbjudna var representanter från lärcentra, högskole- och universitetsbibliotek och kommunbibliotek i regionen. Inbjudan, program samt dokumentation finns på projektets webbplats.

I förlängningen innebar detta initiativ att regionens högskolebibliotek och universitetsbibliotek inledde en gemensam informationsturné i regionen. Första informationsträffen genomfördes i Umeå i april -05 och i Gävle och Luleå i november-05. Informationsdagen uppskattades mycket av kommunbiblioteken som deltog.

Pilotkommuner

Under hösten 2003 erbjöds ett antal kommunbibliotek i regionen att fungera som pilotkommuner och tilldelades under ett år medel för att testa olika verksamheter med koppling till medieplanering. Försöken var ett led i att finna nya former för ett aktivt nyttjande av det egna och regionens samlade bestånd.

1. Skicka hem böcker till låntagaren.

Försöket var ett led i att hitta arbetssätt som förbättrar servicen till låntagaren. Detta kan vara ett sätt för glesbygdskommuner med långa avstånd. Försöket har utvärderats både med hjälp av mätbar statistik och kvalitativa intervjuer. Magisterstudenten Pia Brinkfeldt har i sin magisteruppsats beskrivit och analyserat försöket, *En känsla av service : Upplevd tjänstekvalitet i en av bibliotekets kompletterande tjänster*, (2005). Följande frågeställningar skickades med biblioteken när arbetet inleddes.

1. Hur fungerar detta praktiskt?
2. Höjer vi servicenivån?
3. Finns det ett behov av servicen hos låntagarna?
4. Väger merarbetet upp den förbättrade servicen?
5. Cirkulerar beståndet i hyllorna snabbare. Blir det kortare liggtider i väntan på att låntagaren hämtar boken?
6. Kortare kötider?

2. Köpa allt på efterfrågan – färre fjärrlån.

Detta försök handlade om att köpa sådant som i vanliga fall skulle fjärrlånas. Sådant som inte går att köpa fjärrlånar biblioteken som vanligt. Försöket var ett led i medieplaneringsarbetet. Utifrån resultatet kan en diskussion komma till stånd om hur biblioteken köper in respektive fjärrlånar utifrån låntagarens behov, samt hur mycket material som köps in på efterfrågan används. Syftet med försöket var att hitta vägar att förbättra bibliotekens service till låntagarna. Försöket har beskrivits och utvärderats av två magisterstudenter Anneli Frøderiksson och Helena Lindblom i rapporten, *Köpa på efterfrågan – en utvärdering av BIN-projektets försöksverksamhet*, (2005).

Resultatet från studien som undersökt pilotprojektet "*Att skicka direkt hem till låntagaren*" visar att det finns en skillnad i hur bibliotekspersonalen och låntagarna definierar god service. Det finns faktorer som påverkar låntagarnas upplevda tjänstekvalitet i högre grad än andra och att dessa inte alltid stämmer

överens med bibliotekspersonalens uppfattning.

Den sammanfattande diskussionen i rapporten om *"Att köpa på efterfrågan"* avslutas så här "Titlarna som köpts in har till största delen bestått av kvalificerad facklitteratur och de flesta böckerna har lånats ut till fler än beställaren. Fjärrlån är nödvändigt i de fall där litteraturen inte finns att köpa i handeln men köpbar litteratur bör dock övervägas allvarligt innan en fjärrlånebeställning skickas ut." Rapporterna finns att ladda ner från projektets webbplats.

Skribenterna presenterade sina uppsatser på Bin-konferensen i Härnösand 9-10/11 2005.

3. Utveckla lånesamarbete med andra kommunbibliotek.

Sollefteå och Kramfors i Västernorrland erhöll stöd från Finansdepartementet för att med start 2003 utveckla stöd till vuxenstuderande där ett fördjupat lånesamarbete har varit en del i projektet. Projektet som formellt avslutas i december 2005 har även lett till samverkan mellan de båda biblioteken på andra områden.

Nyhetsblad

Projektet har under projektperioden sammanställt tre nyhetsblad för att sprida information om arbete med och i projektet. Dessa finns tillgängliga på webbplatsen www.ylb.se/bin

Konferenser

Uptaktskonferenser x 3, Sundsvall, Skellefteå och Boden

Sim- Bin erfarenhetsutbyte i Härnösand

Bibliotekssamverkan i Norrland – vårt gemensamma ansvar. Seminarium tillsammans med Umeå universitetsbibliotek

Avslutningskonferens "BiNkupa" Härnösand 9-10/11 2005

Deltagande i:

Mötesplats inför framtiden i Borås

Netlearning 2004 i Ronneby

Medieplaneringsseminarium i Linköping och Malmö

Länsbibliotekariemöte

Projektledaren har deltagit i av Kulturrådet anordnade projektledarträffar.

Seminarier

Projektet har arrangerat ett antal seminarier under projektperioden. Inom medieplaneringskursen har deltagande kommunbibliotek deltagit i minst tre seminarier i sitt län. Träffarna har arrangerats av länets mediekonsulent och motsvarande tillsammans med kursledningen dvs Lånecentralen i Umeå.

Sammanfattning och slutsatser

Arbetet med att förändra strukturerna i arbetet med kompletterande medieförsörjning har inletts i och med BiN. Effekten i form av minskat antal fjärrlån totalt kommer i takt med att medieplaneringsarbetet genomförs med all sannolikhet att visa sig senare. Arbetet måste gå vidare och metoderna arbetas in i rutinerna. Effekterna av gjorda insatser under åren går alltså inte att rapportera vid detta tillfälle. Medieplaneringsarbetet har inletts och effekterna av detta arbete kommer att sätta spår i många verksamheter. I några delar av regionen har redan tendenser visat sig. I Gävleborg och Norrbotten har länsbibliotekens arbete med media förändrats under projektiden. Västerbotten arbetar med kommunsamarbete och kluster. Jämtland intensifierar sitt arbete med digitala resurser. I Västernorrland har alla utom ett kommunbibliotek medieplanerat, ett bibliotek har fungerat som metodbibliotek och två bibliotek har intensifierat sitt lånesamarbete. Länsbibliotek och Lånecentralen visar på behovet av nya arbetssätt som en konsekvens av bla. medieplanering och ökad användning/behov av elektroniska resurser. Nedan belyses två delar av projektet och rapporten avslutas med ett antal slutsatser.

Norrsök – Samsökning – Sesimportalen

Projektets satsning på en relativt enkel teknisk lösning när det gäller samsöksfunktionen ligger till grund för fortsatt utveckling. I dagsläget är biblioteken vana att söka i och finna material i andra bibliotekskataloger än Libris, man är också van att direkt vid sökningen se beståndet. Samsökningsmöjligheten ökar bibliotekens kännedom om regionens samlade bestånd och ger förutsättningar för användaren att snabbt och enkelt lokalisera material. För att gå vidare med detta arbete förbereds nu för en satsning på en heltäckande portal, Sesim som under tre år har utvecklats i SIM-projektet. I denna portal ges det möjligheter att söka samtidigt i bibliotekskataloger och andra elektroniska resurser. Detta skulle underlätta för biblioteken och slutanvändare i sitt informationssökande. Inga källor faller bort. Genom erfarenheterna av Norrsök är biblioteken i regionen förberedda på en sådan satsning.

Medieplanering

Lånecentralen i Umeå har med sin mediekompetens och förmåga att pedagogiskt möta biblioteken skapat goda förutsättningar för ett lyckat utfall av medieplaneringsarbetet i regionen. Arbetet har skett tillsammans med mediekonsulenter och motsvarande i respektive län. Genom arbetet med medieplanering har biblioteken förbättrat sin kunskap om det egna beståndet, många har gått "från tro till vetande". När det gäller förvärv beskriver många att i dag sker förvärven utifrån en helhetsbedömning och inte enskild titel. Arbetet har också naturligtvis inneburit magasinering och gallring vilket i sin tur inneburit ett fräscht och aktuellt bestånd med bättre exponering av litteraturen. Utrangerat material har skickats till Sveriges depåbibliotek. Inledningsavsnittet på medieplanen innebär att biblioteken sätter sig själva i perspektiv till sin

omgivning. Man ställer sig frågor som: Vilka är våra kommunmedborgare och hur ser deras förväntningar och krav ut? Hur ser ålderstruktur ut, utbildningsnivå, arbetslöshet. Man sätter låntagaren i centrum och bygger sin verksamhet utifrån och in i stället för tvärtom. Efter detta arbete tar man itu med statistiken. Detta har inneburit att många bibliotek skaffat sig en helt ny kompetens i arbetsgruppen. Att nyckeltal och statistik även kan leda till sifferfixering är en reflektion från kursledningen. Arbetet med statistik kräver ett katalog- och cirkulationssystem som ger möjlighet till statistikuttag, men även lyhörda leverantörer av biblioteksdatasystem. En dialog med en av landets större leverantörer har förts kontinuerligt under projektets gång. Ytterligare en förutsättning för medieplaneringsarbetet är chefens ansvar och behovet av prioriteringar. Arbetet med en medieplan kräver initialt tid och möjlighet till diskussioner och ställningstaganden, en tidsplan är nödvändig. Kursledningen har också upplevt det viktigt att hela arbetsgruppen deltar i arbetet, på detta sätt skapas en gemensam målbild. Under projektets gång har medieplaneringen skett i tre steg:

- Steg 1. Distanskurs 5 poäng vid Umeå universitet
- Steg 2. Seminarier i regionen
- Steg 3. Medieplanering steg 2 utifrån www.binmedieplanerar.se och en studieplan för deltagande bibliotek. Tre seminarier/län. Metoden bygger på "learning by doing".

Vissa bibliotek har kommenterat att bloggen inte använts maximalt i kursen och att innehållet och strukturen varit något oklar. Detta kan åtgärdas till kommande kurser. En relativt nyutbildad bibliotekarie säger "...min utbildning blev uppdaterad genom kursen". Som svar på frågan om huruvida förväntningarna på kursen uppfyllts menar många att de fått en ny inställning till media och att kunskapen om det egna beståndet har ökat enormt. En bibliotekschef menar att medieplaneringsarbetet skapat bättre kundkontakter och ett bättre bibliotek. Ytterligare en arbetsgrupp pratar om att kursen har gett en "...djupare insikt i hur viktig en korrekt omvärldsbild är för att lägga upp en medieplan som bäst passar det egna biblioteket"

Från kursledningens perspektiv ser vi också att arbetet med elektronisk media underlättas och förbättras om man arbetar med en medieplan.

Slutsatser

Arbetet med BIN-projektet har bl a inneburit ett bredare arbete med mediefrågor och beståndsuppbyggnad. I ett vidare perspektiv har regionen i dag förbättrat kunskapsförsörjningen i den norra regionen. Biblioteken har sporrats till ett bättre arbete utifrån användarens/låntagarens behov och perspektiv. Detta måste innebära förändringar i länsbibliotekens och lånecentralens arbetsuppgifter och metoder. Projektet har även inneburit att de deltagande biblioteken fått ökad medvetenhet om nödvändigheten av att ingå i nätverk. I en tid som denna då det sker stora

förändringar i vår omvärld krävs det att även biblioteksverksamheten förändras. Man har fått tillfälle att jämföra sin egen verksamhet med de andra i projektet ingående biblioteken. Detta har ansetts viktigt och har gett möjlighet till värdefulla tillfällen att reflektera över sin vardag och sin egen verksamhet. Det konkreta och praktiska har gjort att all personal har haft möjligheten att delta och genom detta har biblioteken fått samarbete och samhörighet i personalgruppen på köpet.

Arbetet med de olika delarna inom projektet har också direkt lett vidare till en problematisering och analys av den egna verksamheten. Att Länsbibliotek arbetat tillsammans med Lånecentralen i projektet har skapat en trovärdighet i regionen och visat på samarbetsmöjligheter samt lyft fram de olika institutionernas kompetenser. Lånecentralens arbete har blivit synligare främst via medieplaneringskurserna. Samarbetsprojektet har också inneburit ett bättre och bredare erfarenhetsutbyte mellan deltagande länsbibliotek. Kontaktytorna har blivit större och kompetens i regionen kan tas tillvara på ett bättre sätt.

Attityder och inställning till kompletterande medieförsörjning och fjärrlån har påverkats mot ett friare förhållningssätt och ett tydligare användarperspektiv.

Arbetet med projektet har ökat förutsättningarna för nya satsningar och omprioriteringar i och med att antalet fjärrlån förväntas minska.

Kompletterande medieförsörjning och arbete med fjärrlån på länsbibliotek och lånecentral utvecklas till arbete med mediaservice – från operativt stöd till metodutveckling och utbildning utifrån kommunbibliotekens och användarens behov.

Det gemensamma arbetet i projektet leder nu vidare till en nationell förstudie om ett kommande ramprojekt som kan ta vid angående kompetensutveckling och samsökning. Förutsättningarna för att lyckas arbeta tillsammans med ett nationellt projekt är stora efter dessa tre år.

På projektets webbplats www.ylb.se/bin finns dokumentation och kalendarium från projektiden. Webbplatsen kommer att arkiveras av Länsbibliotek Västernorrland och finnas tillgänglig under en tid framöver. Bloggen www.binmedieplanerar.se ligger under lånecentralen i Umeås ansvar och upprätthålls tills ett nytt verktyg tagits fram för att stötta biblioteken i arbetet med medieplanering. Samma sak gäller för Norrsök som drivs vidare gemensamt med Länsbiblioteket Västernorrland som administratör.

Länsbiblioteken i BD, AC, Z, Y och X län samt lånecentralen i Umeå